

Lépcsőfokok. A mozgásos-szerkesztő nyelvtanulás rövid útja. Szerkeszti: **Kajjel (Kolosyné Jankovich Leóna).** Bp., 1928. A szerző kiadása.

A modern nyelvek sikeres tanítása a középiskolában nehéz gondokat okoz a tanárnak, ezért minduntalan keressük azt az igazi módszert s azon segédeszközöket, amelyek a modern nyelvek tanítását eredményesebbé és könnyebbé teszik. Örömmel kell tehát fogadnunk minden egyes törekvést, amely e nyelvek sikeres tanítását előmozdítja. Ilyen segédeszköz jelent meg a fenti cím alatt.

„A Lépcsőfokok magva és középpontja a *mondatszerkesztő* sablon vagy *nyelvtani képlet*. A mondatszerkesztő sablon a következő elven alapszik: Minden sablon egy mondatszerkezetnek felel meg. A sablon jelekből áll, egy-egy jel egy-egy szót ábrázol. A jeleknél kettőre kell ügyelni: az alakra és a helyre. Az alak aszerint változik, hogy milyen szófaj az ábrázolt szó, pl. a névelőt pont, a főnevet kör, az ígét hullámvonal jelképezi stb. A hely aszerint változik, hogy miféle mondatrész, így pl. a főnév körrel ábrázolva az első helyen alányt; a másodikban állítmányt, ferdén a'atta tárgyat, más körbe fogva birtokosjelzőt jelent stb. . . .”

A segédkönyv célja a hozzáfűzött tájékoztatás szerint: megkönnyíteni a nyelvtannak és az idegen nyelveknek tanítását. A kitűzött cél elérésére újtásul jelekből álló mondatszerkesztő sablont, nyelvtani képletet konstruál, melynek az automatikus készségig való begyakorlásával egyes tipikus mondatok gyors és feltétlenül helyes megszerkesztését a tanuló elfelejtethetlen tudásává teszi. A sablonminták fokozatos kifejlesztésével útmutatót ad a nyelvmondatszerkesztési sajátosságának elsajátítására és a sablonok útján a nyelvtanításban a pozitív tudományok módszerének követésére nyújt lehetőséget.

Bírálat alá vevén az alapgondolatot s a módszert azon szempontból; vajjon a kívánt eredményhez elvezet-e, elsősorban megállapítandó, hogy azon könnyebbség, mely az automatikusra begyakorolt mondatsablonok által a mondatszerkesztési készségben nyilvánul, felér-e azon tanulási többlettel, mely a sablonok tökéletes betanulásával áll elő. E tekintetben rögtön meg kell állapítanunk, hogy a sablonok ábrázolásához technikai ügyesség, megjegyzésükhöz formakészség és memoria, a komplikáltabbakhoz erős helyi és alak-memoria szükséges. Ámde a legegyszerűbb mondatok sablonja — amely írott szabályban is röviden elmondható — szükségtelen, a bonyolultabb mondatszerkezeteké pedig annyira pontos betanulást igényel, hogy ez igen nagy munkát jelent, mely legalább is nem egyenlő értékű a mondatszerkesztési könnyebbséggel. Kétségtelenné teszi ezt az, hogy a sablonjelek nemcsak különfélek, hanem térbeli elhelyezésük is fontos. Így egy jel alakjának vagy helyének eltévesztése hibássá teszi az egész mondatszerkezetet, anélkül, hogy a tanuló a legkevesebb gyanút is érezné a hiba tekintetében, mert hisz öntudatossága pusztán a sablonokra vonatkozik, a kész mondat csak azok felöltöztetése.

A második, bírálati szempont az, hogy megvan-e a kisegítőeszköz használatának a határa, vagyis a tanultságnak az a foka, amidőn a segédeszköz-felretéve, a mondatszerkesztés öntudatosan vagy helyesebben öntudatlanul is megy már.

Nézetem szerint e tekintetben van a módszernek legnagyobb hibája. Eltekintve attól, hogy a sablonok használata a nyelvtanulót állandóan szerkesztési szabályok latolgatására kényszeríti, a sablonok állandó elevenen tartása folytonos mellék munkát követel a tanulótól, mely alól tudását sohasem fogja felszabadítani. Hasonló ez ahhoz, mintha a még járni nem tudó gyermeknek, hogy könnyebben tudjon állni és egyenesen tartva magát, meginduljon, mankót teszünk a hóna alá, s arra kényszerítjük, hogy ennek segítségével a járást hamarabb megtanulja. Ez a módszer mesterkél, erőltetett, főleg munkát végeztet kétes értékű eredménnyel. Az örökké változatos, élettől lüktető beszéd mondatszerkesztésének, nyelvtanának szabályait hieroglifszerű bonyolult sémákba akarja beleszorítani, s helyett, hogy a tanulót a folyékony beszédben észlelhető szabályosságok felismerésére vezetné rá, arra akarja kényszeríteni, hogy holt sablonokat szavakkal felöltöztetve tanuljon meg beszélni.

Továbbá minék a nyelvtannak ez a túlságos hangsúlyozása, hiszen nem nyelvtant tanítunk, hanem nyelvet; a cél nem a nyelvtan, hanem a nyelv tudása, a nyelvtan csak szükséges segítőeszköz az ismeretek tudatossá tételére. S a nyelvtan kevés szükséges elemét az érdekes és értékes olvasmányok alapján építjük fel módszeresen. A grammatika a tanulók számára mindig csak bizonyos szabályok áttekinthetetlen tömegét jelenti, mely nyomasztó súllyal nehezedik élet és eleveenség után szomjazó lelkükre. Az önmagáért való grammatizálás mindjárt a maga teljes ridegségében teszi tudatossá a tanulóban azokat a nehézségeket, amelyekről ösztönösen irtózik, s amelyek miatt sokszor kimondhatatlanul gyötrődik is. Éppen ezen nehézségeket kell eltüntetni, s éppen ezért minden grammatikai szabály és tudnivaló az élő mondatból nőjön ki, szinte észrevétlenül, magától értetődő természetességgel. Ne állítsunk tehát *egy* sablont és ne keressünk ennek megfelelő 50—60, sőt 200—300 mondatot!

Nem is szólunk végül ama rettenetes nagy idővesztéséről, amely velejár e sokféle jelnek, mindegyik jel alaki és helyi értékének begyakorlásával és e túlságos bonyolult szerkezetek megértésével. Ilyenformán a segédkönyvnek gyakorlati értéke nincs.

Puhr Ferenc.

Eduard Spranger: Die wissenschaftlichen Grundlagen der Schulforschungslehre und Schulpolitik. Berlin, 1928, 51 nagy 4-r. l., a porosz tud. akadémia kiadása, ára 7 márka.

A tudománypolitika körébe tartozó mélyen szántó tanulmány, amelyet a nagyhírű szerző tavaly a porosz tud. akadémia bölcelet-történelmi szakosztályában mutatott be. Spranger már ismert szigorúan tudományos módszeréhez híven, ezúttal is arra törekszik, hogy elméleti, bölcelet-pedagógiai elgondolását mindvégig összeegyeztesse a való élet adottságaival, s ilyen módon megmaradjon a realitás síkján. Ritka elmélettel és folytonos önellenzéssel boncolja a problémával kapcsolatos fogalmakat s tényezőket, azokat legapróbb elemeire bontja, folyton összehasonlítja, kölcsönhatásukat kutatja, mérlegeli,